

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ

Навчально-науковий інститут № 3

Кафедра психології, соціології та педагогіки

РОБОЧА ПРОГРАМА

навчальної дисципліни **«ПСИХОЛОГІЯ ДЕВІАНТНОЇ ПОВЕДІНКИ»**

обов'язкових компонент

освітньої програми першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

053 «Психологія» (психолог ювенальної превенції)

Вінниця 2024

ЗАТВЕРДЖЕНО

Науково-методичною радою
Харківського національного
університету внутрішніх справ
Протокол від № 14.08.2024 року № 8

СХВАЛЕНО

Вченою радою ННІ № 3
Протокол від 09.08.2024 року № 8

ПОГОДЖЕНО

Секцією Науково-методичної ради
ХНУВС з гуманітарних та соціально-
економічних дисциплін
Протокол від 13.08.2024 року № 7

Розглянуто на засіданні кафедри психології, соціології та педагогіки
(протокол від 08.07.2024 року № 13)

Розробник:

Професор кафедри психології, соціології та педагогіки ННІ № 3 ХНУВС,
кандидат психологічних наук, доцент – Доценко В.В.

Рецензенти:

Начальник кафедри психології та педагогіки гуманітарного факультету
Національної академії Національної гвардії України, кандидат психологічних
наук, доцент – Ларіонов С.О.

Професор кафедри психології, соціології та педагогіки ННІ № 3 ХНУВС,
доктор психологічних наук, професор – Мілорадова Н.Е.

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Шифри та назви галузі знань, код та назва спеціальності, ступень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни
Кількість кредитів ECTS – 4,0 Загальна кількість годин – 120 Кількість тем – 10	05 Соціальні та поведінкові науки 053 «Психологія» Бакалавр Психолог ювенальної превенції	Навчальний курс №3 Семестр № 5 Вид контролю: екзамен
Розподіл навчальної дисципліни за видами занять:		
денна форма навчання Лекції – 30 год; Семінарські заняття – 24 год; Практичні заняття – 6 год; Самостійна робота – 60 год; Індивідуальні завдання: Розробити сценарій просвітницько-профілактичного заняття з соціально-психологічної допомоги дітям відносно окремих видів девіантної поведінки – 1, семестр № 5		Заочна форма навчання (не передбачено)

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета викладання навчальної дисципліни «Психологія девіантної поведінки» є:

- формування наукового світогляду щодо психологічних чинників різних проявів девіантності;
- озброєння майбутніх психологів вміннями визначати різні види девіантної поведінки особистості та проводити профілактичну і консультативну роботу з девіантами;
- навчання зважено та відповідально підходити до вибору заходів профілактики та корекції окремих видів девіацій.

Завдання:

- підготувати висококваліфікованого фахівця, інформованого щодо психологічних аспектів девіантної поведінки особистості;
- вивчити суб'єктивні та об'єктивні фактори дезадаптації особистості;
- сформувати знання про психолого-педагогічні підходи до профілактики та корекції різних форм відхилень у поведінці, основних методів її профілактики та корекції.

Міждисциплінарні зв'язки: загальна психологія, вікова психологія, клінічна психологія, психологія сім'ї, психодіагностика, педагогічна психологія, соціальна психологія, юридична психологія.

Очікувані результати навчання: у результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач вищої освіти повинен

знати:

- соціально-психологічну сутність поняття норми як визначальної

основи розуміння девіантності;

- психологічний зміст поняття «девіантна поведінка»;
- ознаки, види, рівні та етапи розвитку девіантної поведінки;
- структуру девіантної поведінки
- чинники формування девіантної поведінки та її індивідуальні механізми;
- вікові та гендерні особливості проявів девіантної поведінки особистості;
- детермінанти окремих видів девіантності (адиктивна поведінка, асоціальна поведінка тощо);
- зміст та основні стратегії соціальної профілактики девіантності та правопорушень неповнолітніх;
- особливості діяльності психолога щодо організації та проведення індивідуальної профілактичної та консультативної роботи з особами, схильними до проявів девіантності;
- основні методи психологічної корекції девіантності.

вміти:

- застосовувати отримані знання в практичній діяльності;
- виявляти зміст і види девіантної поведінки особистості;
- визначати чинники, що сприяють відхиленням у поведінці особистості;
- використовувати адекватні методи психологічної діагностики особистості з девіантною поведінкою;
- надавати психологічну допомогу особам-девіантам.

Програмні компетентності, які формуються при вивченні навчальної дисципліни:		
Інтегральна компетентність	Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у сфері психології, що передбачають застосування основних психологічних теорій та методів та характеризуються комплексністю і невизначеністю умов	
Загальні компетентності (ЗК)	ЗК-1	Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.
	ЗК-2	Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.
	ЗК-3	Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.
	ЗК-4	Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.
	ЗК-5	Здатність бути критичним і самокритичним.
	ЗК-6	Здатність приймати обґрунтовані рішення.
	ЗК-7	Здатність генерувати нові ідеї (креативність).
	ЗК-8	Навички міжособистісної взаємодії
	ЗК-9	Здатність працювати в команді.

	ЗК-10	Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.
Спеціальні компетентності (СК)	СК-1	Здатність оперувати категоріально-понятійним апаратом психології
	СК-2	Здатність до ретроспективного аналізу вітчизняного та зарубіжного досвіду розуміння природи виникнення, функціонування та розвитку психічних явищ
	СК-4	Здатність самостійно збирати та критично опрацьовувати, аналізувати та узагальнювати психологічну інформацію з різних джерел
	СК-7	Здатність аналізувати та систематизувати одержані результати, формулювати аргументовані висновки та рекомендації
	СК-9	Здатність здійснювати просвітницьку та психопрофілактичну відповідно до запиту
	СК-10	Здатність дотримуватися норм професійної етики
	СК-11	Здатність до особистісного та професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку
	СК-12	Здатність оперувати категоріально-понятійним апаратом психології

3. Програма навчальної дисципліни

Тема № 1. Проблема девіантної поведінки на сучасному етапі розвитку наукового знання.

Знайомство з предметом, метою та завданнями навчальної дисципліни. Визначення поняття нормативність – ненормативність поведінки, девіантна поведінка. Соціалізація індивіда – адаптація до соціального середовища з урахуванням індивідуальних особливостей. Дезадаптація, її соціальні та індивідуальні прояви. Види соціальних норм і механізми їх регулювання. Проблема класифікації відхилень у поведінці людини: психологічна і медична класифікації порушень поведінки. Сутність девіантної поведінки на війні.

Тема № 2. Детермінація девіантної поведінки.

Основні підходи до пояснення девіантної поведінки. Біологічні передумови поведінкових девіацій. Соціальні чинники девіантної поведінки. Соціально-психологічні чинники девіантної поведінки. Педагогічні чинники девіантної поведінки особистості. Індивідуально-психологічні чинники девіантної поведінки особистості. Порівняльний аналіз соціальних, психосоціальних та біологічних детермінант девіантної поведінки. Війна, як

чинник девіантної поведінки дітей і підлітків.

Тема № 3. Психофізіологічні фактори девіантної поведінки дітей.

Концептуальні підходи до вивчення причин порушень особистісного розвитку дитини. Види відхилень у психічній діяльності. Зміст та особливості прояву психічного недорозвитку. Види затримки психічного розвитку дитини. Прояви мінімальних мозкових дисфункцій. Алалія, дислексія, дисграфія, дискалькулія як прояви ушкодженого психічного розвитку.

Тема № 4. Дисгармонійний психічний розвиток як фактор девіантної поведінки.

Варіанти дисгармонійного психічного розвитку у дітей: акцентуації характеру та психопатії; неврастенія, неврози, невротичний розвиток; порушення потягів та кризові стани. Динамічні розлади емоційної сфери: підвищена збудливість, лабільність, інертність, переважання негативних емоцій.

Тема № 5. Вікові та гендерні особливості девіантної поведінки

Девіації поведінки з позиції вікових особливостей і норм. Кількісні (гротескові) відхилення, відставання (ретардація) або випередження (прискорення) вікових поведінкових норм. Девіантна поведінка дітей і причини її виникнення. Гендерні аспекти девіантної поведінки особистості. Поширенні помилки статевого виховання.

Особистість підлітка і девіантна поведінка Соціально-активні підліткові групи. Злочинність, проституція, агресія, ранній алкоголізм та наркоманія, як види девіантної поведінки дітей. Особливості суїцидальної поведінки дітей і підлітків. Психолого-педагогічний потенціал попередження дитячої злочинності. Профілактика і психокорекція девіантної поведінки у дітей та негативних явищ у дитячому середовищі.

Тема № 6. Агресивна поведінка.

Агресія та агресивна поведінка. Умови формування агресивної поведінки особистості. Витоки схильності особи до агресії. Жорстоке поводження з дітьми як соціально-педагогічна проблема. Фактори ризику насильства в сім'ї та жорстокого поводження з дітьми. Поняття та види насильства щодо жінок та дівчат, зокрема в сім'ї. Розгляд видів гендерно зумовленого насильства. Соціально-психологічний портрет особи, яка вчиняє насильство в сім'ї (соціальний портрет кривдника).

Тема № 7. Делінквентна поведінка.

Делінквентна поведінка, як форма поведінки, що відхиляється від норми. Умови формування делінквентної поведінки особистості. Протиправна мотивація. Індивідуально-профілактична робота працівників ювенальної превенції з дітьми, які схильні до вчинення правопорушень та перебувають на профілактичних обліках у поліції.

Тема № 8. Залежна поведінка.

Загальна характеристика залежної поведінки. Фактори залежної поведінки. Вікові особливості формування залежностей. Види залежностей: хімічна, харчова, ігрова тощо. Феномен співзалежності. Індивідуально-профілактична робота працівників ювенальної превенції з соціально-психологічної профілактики різних видів залежностей.

Тема № 9. Суїцидальна поведінка.

Визначення та типологія суїцидів. Вікові особливості суїцидальної поведінки. Концепції формування суїцидів. Мотивація суїцидів. Індивідуально-профілактична робота працівників ювенальної превенції з соціально-психологічної профілактики суїцидальної поведінки.

Тема № 10. Соціально-психологічний вплив на девіантну поведінку особистості.

Профілактика девіантної поведінки. Соціально-психологічний вплив на поведінку, що відхиляється від норми. Стратегії соціально-психологічного впливу на основні види девіантної поведінки: делінквентну, адитивну, суїцидальну. Психологічна корекція та реабілітація девіантної поведінки. Стимулювання позитивної мотивації. Методи корекції емоційних станів неповнолітніх. Методи саморегуляції поведінки підлітків. Методи формування позитивної поведінки. Соціальна і корекційна робота з особами, які вчинили насильство в сім'ї. Організація та оптимізація соціального розвитку дитини відповідно до виду девіантної поведінки.

4. Структура навчальної дисципліни

4.1.1. Розподіл часу навчальної дисципліни темами (денна форма навчання)

Номер та назва навчальної теми	Кількість годин, відведених на вивчення навчальної дисципліни						Вид контролю
	Всього	з них:					
		лекції	Семінарські заняття	Практичні заняття	Лабораторні заняття	Самостійна робота	
Семестр № 5							
Тема № 1 Проблема девіантної поведінки на сучасному етапі розвитку наукового знання	8	2	2	-	-	4	екзамен
Тема № 2 Детермінація девіантної поведінки	10	2	2	-	-	6	
Тема № 3. Психофізіологічні фактори девіантної поведінки дітей	10	2	2	-	-	6	
Тема № 4. Дисгармонійний психічний розвиток дитини як фактор девіантної поведінки	12	4	2	-	-	6	
Тема № 5. Вікові та гендерні особливості девіантної поведінки	14	4	4	-	-	6	
Тема № 6. Агресивна поведінка	10	2	2	-	-	6	
Тема № 7. Делінкветна поведінка	10	2	2	-	-	6	
Тема № 8. Залежна поведінка	16	4	4	2	-	6	
Тема № 9. Суїцидальна поведінка	14	4	2	2	-	6	
Тема № 10. Соціально-психологічний вплив на девіантну поведінку особистості	16	4	2	2	-	8	
Всього:	120	30	24	6	-	60	

4.1.3. Питання, що виносяться на самостійне опрацювання

Перелік питань до тем навчальної дисципліни		Література:
Тема № 1:		
Проблема девіантної поведінки на сучасному етапі розвитку наукового знання		
<p>Дайте відповіді на запитання:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Розкрийте значення поняття «дезадаптація особистості» 2. У чому подібність і відмінність понять «поведінка, що відхиляється від норми» і «патологічна поведінка»? 3. Які механізми впливу соціальних норм на поведінку конкретної людини? 4. Назвіть причини, що утрудняють створення єдиної класифікації поведінкових відхилень. 5. Запропонуйте свою класифікацію видів поведінки, що відхиляється. 6. Приведіть сучасні приклади негативних, нейтральних і позитивних соціальних відхилень. 		<p>Основна: 1, 2, 3, 4 Допоміжна: 3, 4, 11</p>
Тема № 2:		
Детермінація девіантної поведінки		
<p>Дайте відповіді на запитання:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Розкрийте характер взаємодії соціальних і біологічних факторів поведінки особистості. 2. Поясніть девіантну поведінку з погляду екзистенціально-гуманістичного підходу. 3. Причини девіантної поведінки з позиції біхевіоризму 4. Поясніть, що таке соціальна дезадаптація, зумовлена педагогічною занедбаністю 		<p>Основна: 1, 2, 3, 4 Допоміжна: 3, 4, 7, 8, 9, 14, 15 Інтернет: 3</p>
Тема № 3		
Психофізіологічні фактори девіантної поведінки дітей		
<p>Дайте відповіді на запитання:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Як взаємопов'язані відхилення у психофізичному розвитку і особистісному розвитку дитини? 2. Дайте визначення та характеристику основним різновидам затримки психічного розвитку дитини 3. Назвіть причини ушкоджень та напрямки корекції психічного розвитку дитини 		<p>Основна: 1, 2, 3 Допоміжна: 2, 3, 4, 16, 0, 13, 16 Інтернет: 1, 2</p>
Тема № 4		
Дисгармонійний психічний розвиток як фактор девіантної поведінки		
<p>Дайте відповіді на запитання:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Загальна характеристика різновидам дисгармонійного психічного розвитку 2. Які типи акцентуацій характеру найбільш вірогідно детермінують соціально дезадаптовану поведінку підлітків? 3. Які прояви невротичних розладів частіше спостерігаються в дошкільному та молодшому шкільному віці? 4. Види затримки психічного розвитку дитини. 5. Поясніть, що таке алалія, дислексія, дисграфія, дискалькулія 		<p>Основна: 1, 2, 3, 4 Допоміжна: 2, 6, 7, 11 Інтернет: 1</p>

Тема № 5		
Вікові та гендерні особливості девіантної поведінки		
Дайте відповіді на питання: 1. Психофізіологічна характеристика підліткового віку. 2. Фактори девіантної поведінки у підлітковому віці. 3. Які дефекти розвитку емоційної сфери характерні для підліткового віку? 4. Причини асоціальної поведінки підлітка? 5. Загальна характеристика акцентуацій характеру, що впливають на поведінку підлітка. 6. Поняття гендерної норми та її відхилення в психології девіантної поведінки		Основна: 1, 2, 3, 4 Допоміжна: 2, 6, 7, 8, 16 Інтернет: 1, 2
Тема № 6		
Агресивна поведінка		
Дайте відповідь на питання: 1. Розкрийте зміст і співвіднесіть наступні поняття: «агресія», «агресивний потяг», «агресивність», «агресивна поведінка», «жорстоке поводження». 2. Назвіть негативні й позитивні прояви агресії. 3. Перелічіть основні ознаки агресивної (небажаної) поведінки з урахуванням вікової специфіки. 4. Приведіть основні психологічні теорії, що пояснюють агресивну поведінку. 5. Розкрийте зв'язок між агресивною і протиправною поведінкою особистості.		Основна: 1, 2, 3, 4 Допоміжна: 2, 3, 4, 5, 6, 7, 11, 14, 15 Інтернет: 2
Тема № 7		
Делінквентна поведінка		
Дайте відповідь на запитання: 1. Розкрийте основні поняття, пов'язані із делінквентною (протиправною) поведінкою особистості. 2. Дайте характеристику зовнішнім і внутрішнім умовам делінквентної поведінки. 3. Яка специфічна мотивація антигромадської поведінки? 4. Що значить термін «антисоціальна особистість»? 5. Гендерно зумовлене насильство: визначення і види		Основна а: 1, 2, 3, 4 Допоміжна: 1, 2, 3, 4, 5, 14, 15, 16 Інтернет: 1, 2, 3
Тема № 8		
Залежна поведінка		
Дайте відповідь на запитання: 1. Чим відрізняється залежна поведінка від шкідливої звички? 2. Перелічіть відомі вам концептуальні моделі залежної поведінки. 3. Перелічіть свідомі й несвідомі мотиви адиктивної поведінки. 4. Порівняйте основні ознаки, причини і методи корекції алкогольної, наркотичної й харчової залежності? 5. Дайте характеристику залежності від віртуального світу комп'ютера, як новому виду залежної поведінки.		Основна: 1, 2, 3, 4 Допоміжна: 3, 4, 8, 9, 10, 11, 13, 14, 15, 16 Інтернет: 1, 2, 3

Тема № 9		
Суїцидальна поведінка		
Дайте відповідь на запитання: 1. Розкрийте поняття: «суїцид», «суїцидальна спроба», «суїцидальна поведінка». 2. Що входить у структуру суїцидальної поведінки? 3. Які вікові особливості суїцидальні поведінки? 4. Як суїцидальна поведінка пояснюється психологічними теоріями? 5. Які основні причини суїцидальної поведінки?		Основна: 1, 2, 3, 4 Допоміжна: 7, 8, 12 Інтернет: 1, 2, 3
Тема № 10		
Соціально-психологічний вплив на девіантну поведінку особистості		
Дайте відповіді на питання: 1. Дайте характеристику основним концептуальним моделям психопрофілактики. 2. Сформулюйте зразкові програми надання соціально-психологічної допомоги відносно окремих видів девіантної поведінки. 3. Сформулюйте можливості й обмеження, переваги й недоліки поведінкового підходу до профілактики та корекції девіантної поведінки неповнолітніх. 4. Які методи можна використовувати для стимулювання мотивації особистості до співпраці й позитивних змін? 5. Дайте характеристику когнітивному переструктуруванню. 6. Складіть порівняльну характеристику методів поведінкової інтервенції з погляду їх завдань, складності, ефективності, сфер бажаного застосування. 7. Методи психологічного обстеження школярів з девіантною поведінкою		Основна: 1, 2, 3, 4 Допоміжна: 3, 4, 6, 7, 8, 11, 12, 13, 16 Інтернет: 1, 2, 3

5. Індивідуальні завдання

5.1.1. Теми рефератів

1. Роботи провідних психологів в аспекті проблем поведінки, що відхиляється від норми.
2. Патологічна поведінка і девіації (порівняльна характеристика).
3. Деадаптація особистості
4. Соціальна норма і норма в психології
5. Соціальні відхилення
6. Медичні класифікації поведінкових відхилень
7. Психологічні кваліфікації поведінкових відхилень
8. Маргінальна поведінка особистості
9. Фактори формування девіантної поведінки
10. Біологічні фактори формування поведінки, що відхиляється
11. Соціальні фактори формування девіацій.
12. Взаємодія соціуму і спадковості у формуванні девіацій
13. Особливості підліткового віку з погляду формування девіацій
14. Значення самосвідомості, самооцінки і критики в підлітковому віці
15. Типи акцентуації характеру.

16. Агресивна поведінка.
17. Особливості агресивної поведінки підлітків
18. Гендерно зумовлене насильство
19. Мотивація правопорушень.
20. Фактори, що впливають на формування протиправної поведінки
21. Профілактика протиправної поведінки
22. Пияцтво: поняття, термінологія, поширеність.
23. Особливості пияцтва в підлітків.
24. Визначення наркоманії, токсикоманії. Групи ризику
25. Феномен спів-залежності
26. Суїциди: загальні поняття, термінологія.
27. Концепції формування суїциду.
28. Основні напрямки, форми і методи діагностики та профілактики девіантної поведінки.
29. Профілактика девіантної поведінки серед підлітків та дітей
30. Соціально-психологічні методи корекції девіантної поведінки

5.1.2. Теми курсових робіт (не передбачено)

5.1.3. Теми наукових робіт (не передбачено)

6. Методи навчання

- конспектування лекцій та самостійне опрацювання лекційного матеріалу за власним конспектом лекцій;
- підготовка до семінарських занять та робота протягом семінарів;
- підготовка тематичних повідомлень;
- участь у групових дискусіях;
- вирішення творчих практичних завдань.

Самостійна робота за кожною темою передбачає вивчення:

- наукової літератури за темою;
- психологічний аналіз різних видів девіантної поведінки.

Індивідуальна робота передбачає підготовку доповідей, виконання наукових робіт у вигляді рефератів, розробка сценарію просвітницько-профілактичного заняття з соціально-психологічної допомоги дітям і підліткам відносно окремих видів девіантної поведінки.

7. Перелік питань та завдань, що виносяться на підсумковий контроль **Контрольні питання, що виносяться на підсумковий контроль (екзамен)**

1. Предмет, завдання і методи вивчення психології девіантної поведінки
2. Загальний психологічний аналіз поведінки, що відхиляється від норми
3. Медичні та психологічні класифікації поведінкових відхилень
4. Внутрішні та зовнішні фактори формування девіантної поведінки
5. Екзистенціально-гуманістичний підхід до проблеми девіантної поведінки

6. Психодинамічні аспекти поведінки, що відхиляється від норми
7. Причини девіантної поведінки з точки зору біхевіоризму
8. Порівняльний аналіз соціальних, психосоціальних та біологічних детермінант девіантної поведінки
9. Гендерні особливості девіантної поведінки
10. Вікові особливості девіантної поведінки
11. Особистість підлітка і формування девіантної поведінки
12. Поняття акцентуацій характеру особистості. Типи акцентуацій характеру
13. Ранній алкоголізм та наркоманія, як види девіантної поведінки підлітків
14. Заходи профілактики девіантної поведінки у підлітків
15. Основні види агресії та агресивної поведінки. Умови та механізми формування агресивної поведінки
16. Основні ознаки агресивної поведінки з урахуванням вікової специфіки
17. Основні форми делінквентної поведінки і типи правопорушників
18. Умови формування протиправної поведінки
19. Загальна характеристика залежної поведінки особистості. Концептуальні моделі залежної поведінки
20. Характеристики найпоширеніших у наш час видів залежної поведінки (алкогольної, наркотичної, харчової залежності та залежності від віртуального світу комп'ютера)
21. Фактори залежної поведінки
22. Підлітковий алкоголізм: причини, особливості, форми профілактики
23. Фактори, що сприяють наркотизації дітей та форми профілактики наркотичної залежності у дитячому середовищі.
24. Індивідуально-профілактична робота працівників ювенальної превенції з соціально-психологічної профілактики різних видів залежностей.
25. Суїциди: загальні поняття, термінологія, причини
26. Особливості суїцидальної поведінки дітей і підлітків
27. Формування безпечної поведінки дітей у соціальних мережах
28. Робота працівників поліції ювенальної превенції щодо формування безпечної поведінки дітей в інтернеті
29. Соціально-психологічний вплив на поведінку, що відхиляється від норми
30. Стратегії соціально-психологічного впливу на делінквентну поведінку
31. Стратегії соціально-психологічного впливу на адиктивну поведінку
32. Зловживання інтернетом та інтернет-залежність.
33. Психологічна корекція та реабілітація девіантної поведінки
34. Стимулювання позитивної мотивації підлітків
35. Методи корекції емоційних станів неповнолітніх
36. Методи формування позитивної поведінки
37. Сутність ранньої профілактики протиправної поведінки неповнолітніх
38. Сутність системи протидії злочинності проти дитинства
39. Суть напрямку профілактичної роботи з батьками підлітків схильними до девіантної поведінки
40. Організація та оптимізація соціального розвитку дитини відповідно до виду девіантної поведінки.

8. Критерії та засоби оцінювання результатів навчання здобувачів

Контрольні заходи оцінювання результатів навчання включають в себе поточний та підсумковий контроль.

Засобами оцінювання результатів навчання можуть бути: екзамени; тести; інші види індивідуальних та групових завдань.

Поточний контроль.

До форм поточного контролю належить оцінювання:

- рівня знань під час семінарських занять;
- якості виконання індивідуальної та самостійної роботи.

Поточний контроль здійснюється під час проведення семінарських занять і має на меті перевірку набутих здобувачем вищої освіти (далі – здобувач) знань, умінь та інших компетентностей з навчальної дисципліни.

У ході поточного контролю проводиться систематичний вимір приросту знань, їх корекція. Результати поточного контролю заносяться викладачем до журналів обліку роботи академічної групи за національною системою оцінювання («відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно»).

Оцінки за самостійну та індивідуальну роботу виставляються в журналі обліку роботи академічної групи окремою графою за національною системою оцінювання («відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно»). Результати цієї роботи враховуються під час виставлення підсумкових оцінок.

При розрахунку успішності здобувачів в Університеті враховуються такі види робіт: навчальні заняття (семінарські; самостійна та індивідуальна роботи (виконання домашніх завдань, ведення конспектів першоджерел та робочих зошитів, підготовка рефератів, публікацій, виступи на наукових конференціях, семінарах та інше); контрольні роботи (виконання тестів, контрольних робіт у формі, передбаченій в робочою програмою навчальної дисципліни). Вони оцінюються за національною системою оцінювання («відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно»).

Здобувач, який отримав оцінку «незадовільно» за навчальні заняття або самостійну роботу, зобов'язаний перескласти її.

Загальна кількість балів (оцінка), отримана здобувачем за семестр перед підсумковим контролем, розраховується як середньоарифметичне значення з оцінок за навчальні заняття та самостійну роботу, та для переводу до 100-бальної системи помножується на коефіцієнт **10**.

$$\begin{array}{l} \text{Загальна кількість} \\ \text{балів (перед} \\ \text{підсумковим} \\ \text{контролем)} \end{array} = \left(\begin{array}{l} \text{Результат} \\ \text{навчальних занять} \\ \text{за семестр} \end{array} + \begin{array}{l} \text{Результат} \\ \text{самостійної} \\ \text{роботи за семестр} \end{array} \right) / 2 \cdot 10$$

Підсумковий контроль.

Підсумковий контроль проводиться з метою оцінки результатів навчання на певному ступені вищої освіти або на окремих його завершених етапах.

Для обліку результатів підсумкового контролю використовується поточно-накопичувальна інформація, яка реєструється в журналах обліку роботи академічної групи. Результати підсумкового контролю з дисциплін

відображаються у відомостях обліку успішності, навчальних картках здобувачів, залікових книжках. **Присутність здобувачів на проведенні підсумкового контролю (заліку, екзамену) обов'язкова.** Якщо здобувач вищої освіти не з'явився на підсумковий контроль (залік, екзамен), то науково-педагогічний працівник ставить у відомість обліку успішності відмітку «не з'явився».

Підсумковий контроль (екзамен, залік) оцінюється за національною шкалою. Для переводу результатів, набраних на підсумковому контролі, з національної системи оцінювання в 100-бальну вводиться коефіцієнт **10**, таким чином максимальна кількість балів на підсумковому контролі (екзамені, заліку), які використовуються при розрахунку успішності здобувачів, становить - **50**

Підсумкові бали з навчальної дисципліни визначаються як сума балів, отриманих здобувачем протягом семестру та балів, набраних на підсумковому контролі (екзамені, заліку).

$$\text{Підсумкові бали навчальної дисципліни} = \text{Загальна кількість балів (перед підсумковим контролем)} + \text{Кількість балів за підсумковим контролем}$$

Здобувач вищої освіти, який під час складання підсумкового контролю (екзамен, залік) отримав незадовільну оцінку, складає його повторно. Повторне складання підсумкового екзамену чи заліку допускається не більше двох разів з кожної навчальної дисципліни: один раз – викладачеві, а другий – комісії, до складу якої входить керівник відповідної кафедри та 2-3 науково-педагогічних працівника.

Якщо дисципліна вивчається протягом двох і більше семестрів з семестровим контролем у формі екзамену чи заліку, то результат вивчення дисципліни в поточному семестрі визначається як середньоарифметичне значення балів, набраних у поточному та попередньому семестрах.

$$\text{Підсумкові бали навчальної дисципліни} = \frac{\text{Підсумкові бали за поточний семестр} + \text{Підсумкові бали за попередній семестр}}{2}$$

Вимоги до здобувачів стосовно засвоєння змісту навчальної дисципліни, а саме: кількість оцінок, яку він повинен отримати під час аудиторної роботи, самостійної або індивідуальної роботи:

Робота під час навчальних занять	Самостійна та індивідуальна робота	Підсумковий контроль
Отримати не менше 3 позитивних оцінок	Підготувати реферат та програму профілактики девіантної поведінки підлітків.	Отримати за підсумковий контроль не менше 30 балів

9. Шкала оцінювання: національна та ECTS

Оцінка в балах	Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	
		Оцінка	Пояснення
97 – 100	Відмінно («зараховано»)	A	„Відмінно” – теоретичний зміст курсу освоєний цілком , необхідні практичні навички роботи з освоєним матеріалом сформовані, всі навчальні завдання, які передбачені програмою
94 – 96			

90 – 93			навчання виконані в повному обсязі, відмінна робота без помилок або з однією незначною помилкою.
85 – 89	Добре («зараховано»)	В	„Дуже добре” – теоретичний зміст курсу освоєний цілком , необхідні практичні навички роботи з освоєним матеріалом в основному сформовані, всі навчальні завдання, які передбачені програмою навчання виконані , якість виконання більшості з них оцінено числом балів, близьким до максимального , робота з двома - трьома незначними помилками.
80 – 84			
75 – 79	Задовільно («зараховано»)	С	„Добре” – теоретичний зміст курсу освоєний цілком , практичні навички роботи з освоєним матеріалом в основному сформовані, всі навчальні завдання, які передбачені програмою навчання виконані , якість виконання жодного з них не оцінено мінімальним числом балів, деякі види завдань виконані з помилками , робота з декількома незначними помилками, або з однією – двома значними помилками.
70 – 74		D	„Задовільно” – теоретичний зміст курсу освоєний не повністю , але прогалини не несуть істотного характеру, необхідні практичні навички роботи з освоєним матеріалом в основному сформовані, більшість передбачених програмою навчання навчальних завдань виконано , деякі з виконаних завдань, містять помилки , робота з трьома значними помилками.
65 – 69			
60 – 64	Незадовільно («не зараховано»)	E	„Достатньо” – теоретичний зміст курсу освоєний частково , деякі практичні навички роботи не сформовані , частина передбачених програмою навчання навчальних завдань не виконані , або якість виконання деяких з них оцінено числом балів, близьким до мінімального , робота, що задовольняє мінімуму критеріїв оцінки.
40 – 59		FX	„Умовно незадовільно” – теоретичний зміст курсу освоєний частково , необхідні практичні навички роботи не сформовані , більшість передбачених програм навчання, навчальних завдань не виконано , або якість їхнього виконання оцінено числом балів, близьким до мінімального ; при додатковій самостійній роботі над матеріалом курсу можливе підвищення якості виконання навчальних завдань (з можливістю повторного складання), робота, що потребує доробки
21 – 40			
1–20		F	„Безумовно незадовільно” – теоретичний зміст курсу не освоєно , необхідні практичні навички роботи не сформовані , всі виконані навчальні завдання містять грубі помилки , додаткова самостійна робота над матеріалом курсу не приведе до значимого підвищення якості виконання навчальних завдань, робота, що потребує повної переробки

10. Рекомендована література (основна, допоміжна), інформаційні ресурси в Інтернеті

Основна:

1. Максимова Н.Ю. Основи психології девіантної поведінки : підручник : Затверджено МОН України. К. : ВПЦ «Київ. ун-т», 2018. 440 с.

2. Психолого-педагогічні та правові засади діяльності поліції із захисту прав дитини : навч. посіб. / за заг. ред. д-ра юрид. наук, доц. Д.В. Швеця ; [Д.В. Швець, О.М. Бандурка, О.І. Федоренко] ; МВС України, Харків. нац. ун-т

внутр. справ. Харків : ХНУВС, 2020. 284 с.

3. Христук О. Л. Психологія девіантної поведінки: навчально-методичний посібник. Львів: ЛьвДУВС, 2014. 192 с

Допоміжна:

1. Благута Р.І. Профілактика делінквентності неповнолітніх: психолого-правові аспекти : монографія. Львів : ЛьвДУВС: Край, 2018. 176 с.

2. Вікова психологія : навч. посіб. : рекомендовано МОН України / О.П. Сергєєнкова, О.А. Столярчук, О.П. Коханова, О.В. Пасєка; Київ. ун-т ім. Б. Грінченко. Київ : Центр учб. літ., 2018. 375 с.

3. Вольнова Л. М. Профілактика девіантної поведінки підлітків: навч.-метод. посібник до спецкурсу «Психологія девіацій» для студентів спеціальності «Соціальна робота» у двох частинах. – Ч. 1. Теоретична частина. – 2-ге вид., перероб і доповн. К., 2016. 188 с.

4. Вольнова Л. М. Профілактика девіантної поведінки підлітків: навч.-метод. посібник до спецкурсу «Психологія девіацій» для студентів спеціальності «Соціальна педагогіка» у двох частинах. – Ч. II. Практична частина. – 2-ге вид., перероб і доповн. К., 2016. 193 с.

5. Злочинність неповнолітніх: причини, наслідки та шляхи запобігання : навч. посіб. : рекомендовано МОН України / С.І. Яковенко, Н.Ю. Максимова, Л.І. Мороз, Л.А. Мороз. К. : Вид. Паливода А.В., 2016. 260 с.

6. Домашнє насильство: психологічні передумови, допомога, протидія: навчально-практ. посіб. / Авт. кол. Бандурка І. О. , Федоренко О. І. , Мілорадова Н.Е, Джагунов Г.В. , . Харчеко С.В, Доценко В.В., Макарова О.П., Бойко С.М., Медведєва О.В., Червоний П.Д. Харк. нац. ун-т внутр. справ. Харків : Вид-во Харк. нац. ун-ту внутр. справ, 2023. 398 с.

7. Журавель Т., Іванюк І., Лехолетова М., Лютий В., Лях Т., Пашко Н., Соловійова В., Сорокіна О., Спіріна Т., Суліцький В., Удовенко, Ю., Чепенко О., Чуйко О., Швед О., & Янковець В. (2022). Профілактика деструктивної поведінки підлітків (Т. Журавель & Ю. Удовенко, Ред.). Видавництво ФО-П Буря О.Д. – Київ, 2022 – 144 с.

8. Максимова Н.Ю. Соціальна робота з сім'єю : підручник : затверджено МОН України / Н.Ю. Максимова; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. - Київ : ВПЦ "Київ. ун-т", 2015.

9. Максимова Н.Ю. Безпека життєдіяльності: соціально-психологічні аспекти алкоголізму та наркоманії : навч. посіб. : рекомендовано МОН України / Н.Ю. Максимова. К. : Либідь, 2016 328 с.

10. Методичні рекомендації для працівників ювенальної превенції з питань запобігання та профілактики небезпечних розваг дітей, пов'язаних із використанням мережі Інтернет / уклад.: О.О. Євдокімова, В.В. Чумак, Ю.В. Александров та ін.; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків : ХНУВС, 2019. 51 с.

11. Методичні рекомендації щодо формування безпечної поведінки дітей у соціальних мережах / авт. кол. : В.В. Сокурєнко (голова), Д.В. Швець, О.І. Федоренко та ін. ; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків, 2021. 60 с.

12. Профілактика поширення наркозалежності серед молоді : навч.-метод. посіб. / Л. Люндквіст, В. Бурлака, В. Шевченко та ін.; під ред. В. Бурлаки. - Київ : ГЕРБ, 2018. 223 с.

13. Робота з дітьми з ознаками ризикованої поведінки : метод. рекомендації / В.П. Остапович, В.І. Барко, Н.Ю. Ярема та ін.; МВС України, Держ. НДІ. Київ : ДНДІ МВС України ; Харків : Мачулін, 2017. 95 с

14. Система роботи з профілактики екстремізму та насильства у середовищі учнівської молоді : матеріали регіональної науково-практичної конференції / за заг. ред. А.М. Зубко, Н.І. Чабан; Південноукр. регіон. ін-т післядиплом. освіти пед. кадрів. - Херсон : РПО, 2019. 106 с.

15. Скринінг особистості неповнолітнього, котрий перебуває у конфлікті із законом : метод. посіб. / Є.Б. Павлова, Ю.А. Луценко, М.І. Винник та ін.; Всеукр. Фундація "Захист Прав Дітей"; Держ. департамент України з питань викон. покарань. - К. : Компанія ЛІК, 2017. 56 с.

Інформаційні ресурси в Інтернеті:

1. Бурлака В.В. Профілактика поширення наркозалежності серед молоді URL: <http://www.psychiatry.ua/books/youth/>

2. Методичні рекомендації щодо проведення просвітницько-профілактичних занять з учнями 1-11 класів за програмою «ШКОЛА І ПОЛІЦІЯ»
https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/17735/1/T_Zhuravel_K_Sergeieva_SPGRM_SP_SR_IL.pdf

3. Міжнародний класифікатор хвороб МКХ 10 URL: <https://www.surgery.org.ua/Documents/Details/aa535505-419d-4d67-a9e7-5c6d4b8f1ced?title=MizhnarodniiKodifikatorKhvorobMkhh10>

4. Офіційний сайт МОЗ URL: <https://moz.gov.ua/>

5. Офіційний сайт Міністерства внутрішніх справ України URL: <https://mvs.gov.ua/>

6. Офіційний сайт Міністерства освіт та науки України URL: <https://mon.gov.ua/ua>

7. Офіційний сайт Національної поліції України URL: <https://www.npu.gov.ua/>